

SPOLUPRÁCE MĚST KATOWICE, KOŠICE, MISKOLC, OSTRAVA A PITTSBURGH

1. Spolupráce měst Katowice, Košice, Miskolc, Ostrava a Pittsburgh

Mezi městy Katowice, Košice, Miskolc a Ostrava se uskutečňují již řadu let intenzivní kontakty, jež měly převážně charakter vzájemných přátelských setkání, odborných diskusí, konzultací, ale i výměny zkušeností z uskutečňovaného rozvoje, ale i zkušeností ze současného života i minulosti jmenovaných měst. Kontakty probíhaly zejména na bilaterální úrovni a nutno konstatovat, že zahrnovaly především politickou reprezentaci měst a okruh pracovníků magistrátů i když samozřejmě není možné přehlížet význam a četnost kontaktů z oblasti sportovní, kulturní a vědy a výzkumu.

Přes četnost kontaktů mezi výše uvedenými městy, začaly poznenáhlu vznikat obavy, aby ve vzájemných kontaktech nepřevládla oficiálnost a do této atmosféry velmi šťastně zapadla pracovní cesta delegace města Ostravy do Katowic, Miskolce a Košic, uskutečněná na podzim roku 1999. Cesta proběhla na úrovni volených zástupců měst (primátorů a jejich náměstků, členů rady), vedoucích odborů, ale i na úrovni konzulů České republiky v Košicích a Katowicích. Na všech jednáních zcela jednoznačně zazněla snaha o nalezení nových neotřelých a efektivních forem spolupráce a přesvědčení, že mají-li být vzájemné kontakty trvalé a účinné, pak jejich základ musí tvořit pravidelná systematická práce, která se bude týkat všech zúčastněných měst a pro všechny jmenovaná města bude přinášet konkrétní využitelné výsledky.

Na jaře roku 2001 byly podepsány dohody o partnerství a spolupráci s uvedenými městy a začala probíhat řada dalších jednání zástupců uvedených měst, jejichž předmětem bylo právě ono hledání nových neotřelých a efektivních forem vzájemné spolupráce a příprava konkrétních námětů a projektů k naplnění dohod v jednotlivých oblastech připravované spolupráce. Na těchto jednáních pak byl postupně akceptován návrh města Ostravy, aby zaměření další spolupráce bylo cílené, na bázi zpracování souboru komparativních studií, přičemž témata těchto srovnávacích studií budou volena ze všech oblastí života zúčastněných měst. Témata by

měla být vybírána na základě konsenzu všech jmenovaných měst pod zorným úhlem aktuálnosti či potřeby.

Především však bylo nezbytné si ozřejmit, zda existuje dostatečná oprávněnost proto, aby se soustava komparativních studií čtyř uváděných měst stala skutečně racionálním východiskem pro zaměření spolupráce měst. Lze konstatovat, že tato oprávněnost byla shledána v jisté podobnosti čtyř jmenovaných měst a ve výrazné shodnosti novodobých osudů těchto měst, ale i v podobnosti problémů, jež musí v současnosti citovaná města řešit. Samozřejmě, že podobnost není zcela vyčerpávající a každé město má své specifické rysy. Přesto rozhodující podobnost lze shledávat v následujících ohledech.

Především se jedná ve všech případech o města průmyslová s mimořádně rozsáhlou průmyslovou základnou, přičemž tato základna je monotematicky zaměřena na metalurgii, případně uhelné hornictví. Jednostranně zaměřená průmyslová struktura na hutnictví umožňuje velkou zranitelnost měst v případě deprese hutní výroby. Jde tedy o těžký průmysl, který s sebou nese velký podíl těžké a namáhavé práce pro obyvatelstvo. Rozvoj průmyslu probíhá překotně, což vyvolalo silný migrační pohyb a tudíž i překotné zajištění a výstavbu objektů pro bydlení a to zpravidla na úkor standardů a kvality bydlení. Rovněž struktura obyvatelstva je v důsledku překotnosti vývoje velmi nehomogenní, jednostranná i etnicky různorodá. Mohutnost průmyslové základny a zejména její hutní části přinesla vždy rozsáhlou devastaci životního prostředí. V důsledku celosvětového hospodářského vývoje stojí všechna jmenovaná města před nezbytností razantní restrukturalizace a konverze nejen hutní výroby, ale celé své průmyslové základny. Tak jako všude na světě i zde je proces restrukturalizace hutního průmyslu provázen hospodářskou stagnací města i celého regionu.

Ve všech případech se jedná z hlediska svého prostoru o velká města, která jsou součástí rozsáhlých sídelních a průmyslových aglomerací a jsou vždy jejich centry a navíc představují regionální metropoli pro širší region. Ve všech městech byl

dlouhodobě podceňován terciérní hospodářský sektor a současně byla silně nedokryta intelektuální infrastruktura, což pro administrativně-právní centrum regionu je zvlášť bolestivé.

Všechna citovaná města se vyznačují svým způsobem excentrickou polohou vzhledem k území vlastního státu. Doplnění napojení je proto klíčovou otázkou a je výraznou podmínkou dalšího znovuoživení ekonomického růstu. Všechna uvedená města představují druhý ekonomický rozvojový pól svého státu, což vyvolává specifický vztah k hlavnímu městu a zpravidla i jistou tenzi ve vzájemných vztazích. Města jsou vždy středy dvou kooperujících aglomerací na obou stranách státní hranice česko-polské a slovensko-maďarské a to v nevelké vzdálenosti.

Jako první téma spolupráce bylo směřováno na problém opuštěných devastovaných průmyslových ploch, neboť zejména v průběhu restrukturalizace hutního průmyslu je ukončována výrobní činnost právě na těchto plochách. Jejich regenerace se stává velmi naléhavou otázkou. Růst rozsahu „Brownfields“ nepříznivě ovlivňuje základní funkce města a velmi zhoršuje celkovou ekonomiku města. Důvodem byla i možnost participace představitelů města Pittsburgh na řešení tohoto problému, který má již řadu zkušeností s revitalizací těchto území a se kterým statutární město Ostrava uzavřelo po několikaleťových kontaktech dohodu o partnerství a spolupráci na podzim roku 2001.

Témata, jak již bylo uvedeno, mohou obsáhnout i širší spektrum rozvoje života města. Mezi aktuálními tématy lze alespoň jmenovat: průmyslovou strukturu města, průběh restrukturalizace po roce 1989, vývoj nezaměstnanosti, vysoké školství, věda a výzkum, výkon státní správy a samosprávy, forma administrativního členění města, kulturní aktivity a řada dalších. Vznikla by tak postupně bohatá mozaika komparativních studií jednotlivých stránek života města.

Metodicky byly pro zpracování jednotlivých srovnávacích studií zvoleny čtyři pracovní kroky:

1. Sestavení společného dotazníku, tj. společného systémově sestaveného souboru otázek společného pro všechna města.
2. Vyplnění dotazníku, tj. formulace odpovědí na otázky, tedy systematický popis daného problému.
3. Vlastní analytická srovnávací práce spojená s formulací závěrů, námětů a doporučení.
4. Projednání a oponentace komparativní studie.

Celý záměr lze považovat za příklad spolupráce čtyř států na regionální úrovni a tudíž nás zvlášť potěšila finanční podpora celého projektu ze strany Mezinárodního Visegrádského Fondu se sídlem v Bratislavě a podpora nadace Heinz Endowments z Pittsburghu.

Je pochopitelné, že celý projekt musí mít, byť zcela minimální organizační a administrativní zázemí. Po vzájemné shodě všech měst se tohoto úkolu ujala Ostrava, jmenovitě pak odbor ekonomického rozvoje města Magistrátu města Ostravy.

2. Projekt: „Returning Old Industrial Properties to the Local Economies of Central and Eastern Europe – I. Stage: Opening Brownfield Revitalization Seminar“

Jak již bylo zmíněno, jako první téma vzájemné spolupráce měst byl zvolen problém opuštěných devastovaných průmyslových ploch tzv. brownfields. Kontakty mezi městy (Ostrava, Katowice, Košice, Miskolc, Pittsburgh) vyústily ve společně připravovaný projekt s titulem „Returning Old Industrial Properties to the Local Economies of Central and Eastern Europe“ (Návrat bývalých průmyslových území do lokálních ekonomik střední a východní Evropy).

Hlavní myšlenkou projektu je, že revitalizace brownfields v zemích střední

a východní Evropy nepředstavuje jen potřebu nápravy životního prostředí, ale mnohem více nezbytnost ekonomického a sociálního rozvoje měst a regionů, které jsou ovlivněny ekonomickou transformací. Proto projekt dává příležitost porozumět komplexu problémů a překážek, souvisejících s procesem hledání optimálních forem nového využití průmyslových a městských opuštěných ploch při omezení expanze nových investic do příměstské krajiny.

V prosinci 2001 se více než sto zástupců měst a obcí, univerzit, developerů, investorů, vlastníků brownfields, nevládních organizací a dalších účastníků ze zemí střední Evropy, západní Evropy a Spojených států amerických setkalo v Ostravě na třídení konferenci, aby prozkoumali možnosti podpory rozvoje brownfields v rámci zemí střední Evropy.

Konferenci pořádalo statutární město Ostrava, ve spolupráci s městy Katowice, Košice, Miskolc a ve spolupráci s The Brownfields Center of Carnegie Mellon v Pittsburghu, Fakultou stavební VŠB-TU Ostrava a AQ-test, s r.o., za finanční podpory Mezinárodního Visegrádského fondu a nadace Heinz Endowments z Pittsburghu.

Byla zaměřena převážně na výměnu zkušeností a informací v souvislosti s rozvojem brownfields ve městech zemí Visegrádské čtyřky, západní Evropy a USA se zvláštním důrazem na ekonomické, institucionální a finanční aspekty tohoto rozvoje.

Průběh konference byl založen na interaktivním procesu, což umožnilo aktivní dialog a zapojení všech účastníků konference a intenzivní výměnu zkušeností. Tato forma přispěla ke snaze společně nahlížet na řešení problémů a překonávání překážek, které zúčastněné města spojují. Zároveň posílila zaměření zúčastněných měst Visegrádské čtyřky na problematiku brownfields a zdůraznila, že se jedná

o komplex vzájemně spolu souvisejících problémů. Účastí odborníků, zejména z USA a západní Evropy, poskytla konference také příležitost získat bohaté zkušenosti právě z těchto zemí, kde dnes již existuje celá řada úspěšně realizovaných příkladů nového využití dříve devastovaných ploch.

Konference zároveň vyústila v řadu doporučení z hlediska ekonomických a institucionálních aspektů problematiky brownfields a taktéž v řadu doporučení, čeho se na základě zkušeností zahraničních odborníků vyvarovat. Bylo zdůrazněno, že brownfields je nutné vnímat jako aktiva se značnou hodnotou a zaměřit se na spolupráci veřejného a soukromého sektoru.

Stěžejním výstupem konference je, že poskytla základ pro zpracování výše zmíněné „Komparativní studie“, která by měla být zaměřena na srovnání stavu brownfields a podmínek a přístupů k řešení této problematiky v jednotlivých partnerských městech.

Konference a zároveň první fáze projektu spolupráce uvedených měst se stala základem a východiskem dalších kroků spolupráce a přípravy příštích, specificky zaměřených projektů.

V současné době je připravováno pokračování projektu v Košicích, s cílem řešení konkrétní případové studie a aplikace výsledků konference na území bývalých magnezitových závodů, nyní ve vlastnictví KOMAG, m.z. Košice, s r.o.

*Doc. Ing. Vítězslav Kuta, CSc.
náměstek primátora města Ostravy;
Ing. Marcela Tomášková
vedoucí Oddělení využití území
a podpory investic
Odboru ekonomického rozvoje
Magistrát města Ostravy*